Discurs de recepție

Magnificența Voastră, Rector,
Distinsă Doamnă Președinte a Senatului,
Iubite Domnule Profesor Ștefan Găitănaru,
Onorată Comisie,
Stimați colegi,
Dragi studenți

Gratitudine. Înainte de orice îngăduiți-mi să mulțumesc Senatului Universității din Pitești și colegilor de la Facultatea de Litere pentru marea onoare pe care mi-o acordă dimpreună cu această înaltă distincție academică.

Frecventez Universitatea din Pitești, cu deosebire Facultatea de Litere a acesteia, de un deceniu; ori de cîte ori am prilejul – relativ des. Am cunoscut astfel colegi de la mai multe Facultăți, studenți și masteranzi de la Facultatea de Litere. Cu timpul am înțeles că Universitatea din Pitești are calități care o fac deosebit de importantă pentru învățămîntul superior românesc și pentru cercetarea românească. Spusa aceasta poate părea conjuncturală, dar nu este, căci gîndul care o iscă e bine cumpănit, iar cei care mă cunosc știu că am spus acest lucru cu multă vreme în urmă, iar apoi l-am repetat.

Înainte de a spune – foarte sintetic – ce cred despre Universitatea din Pitești, permiteți-mi un excurs prin care să mă explic în avans.

Societate și mentalitate. În mod firesc, o societate se dezvoltă pe anumite coordonate de civilizație, de mentalitate și cultural-spirituale, ea neputînd ajunge la structuri sociale și mentale prea diferite de cele ce decurg în mod consecvent din coordonatele vieții ei de pînă atunci. Chiar cînd, cu prețul unor eforturi, i se induc schimbări de paradigmă, dacă acestea nu sînt în acord cu firească ei evoluție socială și mentalitară, rezultatele vor fi discordante în raport cu proiecțiile. Adică relația dintre cadrul existențial și produsele generate de acel cadru este necesară. De aceea orice devenire este amorsată de existența unei tendințe îndeajuns de puternice, al cărei efect este de a crea o existență din care să decurgă și să rodească ceva pe potriva și de orientarea respectivei tendințe.

În felul acesta gena se întîlnește cu mediul, prima procurînd baza existențială, cealaltă solicitările evolutive.

Organisme științifice. Tradițional, denumirea *Școală științifică* se aplică unei comunități științifice delimitate spațial, ai cărei membri prezintă un set de trăsături în ceea ce privește gîndirea științifică și metodele utilizate. Dar pentru ca o Școală să apară este nevoie de o masă critică de idei, intrate în coliziune și reciprocă acomodare. Este nevoie de multe întîmplări faste prin care norul de gaze să dobîndească masa și energia necesare generării unei stele. Adică apariția unei Școli constituie rezultatul firesc al unor complexe procese cumulative, structurante și dătătoare de funcționalitate.

După cum celulele pot alcătui țesuturi, iar acestea pot alcătui organe și aparate – structuri funcționale dotate cu sistemicitate, integritate, capacitatea de a interacționa cu mediul și de a deveni în consecință – tot astfel cercetătorii se agregă în funcție de domenii, apoi de afinități conceptuale și metodologice, alcătuiesc Școli specializate, continuarea acestui proces la niveluri încă și mai elaborate ducînd la constituirea structurii funcționale numite *Comunitate științifică*. Aparent, acesta este țelul suprem, către

BDD-V4305 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:40 UTC)

care ar trebui să tindă toate, care ar trebui să le cuprindă pe celelalte pînă la desființarea lor, căci parțiale și limitate fiind, Școlile premerg Comunităților, acestea din urmă ar putea fi considerate entități plenare.

Individ, Școală, Comunitate. Să examinăm o clipă acest proces și aceste atribute. Celula ori elementul pot avea existență în sine, dar exclusiv la acel nivel și fără a servi mai mult decît acelei existențe în sine. Dar existența în sine nu poate fi un rost. De altfel, celula însăși este rezultatul unor minuscule conjuncții glomerulare, care au servit apariției ei pentru ca, ea însăși să intre apoi în conjuncție cu semenii și să participe la constituirea unor structuri mai complexe. Altfel spus, elementele pot exista în sine, dar rostul lor real este participarea la structuri coerente, complexe, dotate cu funcționalitate eficientă și cu potențial evolutiv. Pentru a se constitui și funcționa, structurile au nevoie de componente sănătoase, iar pentru a-și împlini existența, componentele au nevoie de o existență conjunctă, colaborativă, simbiotică. Se înțelege că este perpetuu necesară existența indivizilor și a Școlilor, rostul Comunității nefiind eliminarea propriului material constitutiv.

Indivizii. În același chip precum celulele, deși pot exista în sine, indivizii nu pot avea un rost real și o existență funcțională eficientă în afara Școlilor, căci deși totul pleacă de la indivizi, nu se reduce la aceștia!

Ei concep și aplică teorii și metode, creează valoare, colaborarea lor eficientă aducînd în existență Școli puternice. Ca membri ai Școlii și ai Comunității, indivizii pot fi deschiși la a-și însuși idei aparținînd diferitelor Școli – chiar dacă tendința umană este ca, apoi, ajustările și restructurările să transforme totul în structuri operaționale și ușor de stăpînit, adică ele însele limitate și sărăcite sub aspectul perspectivelor. Fie că se preocupă de chestiuni de amploare, epistemologice sau ontologice, fie că au în vedere chestiuni sau detalii particulare, indivizii care acționează din perspectiva focalizată a Școlii pot ajunge destul de lesne să genereze soluții concrete și să creeze tipare de rezolvare a problemelor, să producă metode și concepte teoretice în măsură să devină exemplare, să genereze modele, tipare mentale și valori – adică instrumente orientative.

Preocupat doar de sine, individul – ca orice entitate, de altfel – își atinge limitele destul de repede; conectat la ansambluri tot mai ample, tranzacționînd resurse cu alți indivizi, Școli și Comunități, el poate constitui o (re)sursă uriașă de energii și de produse științifice.

Școlile se constituie prin dezvoltarea unui fond conceptual de teorii, metode și instrumente, pe care membrii îl rafinează, consolidează și transmit, întru asigurarea continuității și a evoluției.

Dezvoltate prin adiții, verificări și selecții succesive ale elementelor teoretico-metodologice și ale indivizilor, Școlile constituie o etapă imperioasă în apariția și dezvoltarea științelor. Prin constantul exercițiu cu teoriile asupra realității și ca urmare a contactului științific dintre Școli și realitatea concretă se poate ajunge la înțelegerea realității sub aspect teoretic. Întrucît posibilitatea de a opera cu tipare coerente și consecvente unor principii este în măsură să ofere garanții asupra științificității procedeului, paradigmele create și puse în act de către Școli generează un exercițiu benefic nu doar rezolvării problemelor concrete ori exersării, dar totodată ele servesc aprofundării, rafinării, generării de noi tipare aplicabile la varietatea concretului, adică reparării fireștilor efecte ale caducizării. Deopotrivă importante, regulile practice și practicarea regulilor, parcurgerea repetată a tuturor căilor, croirea unei rețele care să observe, să cugete, să verifice totul, au potențialul de a conduce la continua rafinare și consolidare a tiparelor eficiente, la generarea de noi tipare, acumodate varietatea și la dinamica realității. Dacă respectivele rezultate devin piloni de încredere, iar analogiile, similaritățile și metaforele de Școală nu ajung să acopere fundamentele prin construcții teoretice deductive, atunci Școala are șanse reale de a se menține și de a contribui eficient la Comunitate.

În sfîrșit, astfel ies la iveală capacitățile și carențele Școlii, ceea ce oferă posibilitatea potențării deprinderilor de gîndire și a comportamentelor metodologice eficiente și ameliorării celor neproductive. Toate aceste procese nu afectează principiul de bază al funcționării unei Școli, în adevăr

BDD-V4305 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:40 UTC)

ele fiind tocmai modalitățile prin care acesta se manifestă și evoluează. Desigur, datorită inerentelor limitări nu este posibil ca o Școală să dețină toate valorile, iar o alta nici una, în mod firesc fiecare fiind deținătoarea a ceva – chiar dacă, prin ceea ce au, unele nu pot subzista în condițiile concurențiale date.
Întrucît procesul de învățare este unul canalizant, iar Școlile sînt prin definiție selective, focalizate și coezive – potențialul lor de păstrare a identității fiind în chip firesc ridicat –, forța lor provine tocmai din caracterul parțial și din limitare. Totodată, însă, Școlile nu-și împlinesc o parte a rostului lor dacă, la momentul potrivit, nu sînt capabile să-și coaguleze energiile participînd la Comunitate – eventual constituind-o prin întrunire.
Comunitățile. Așa cum Școlile nu pot exista și funcționa fără gîndirea atomico-moleculară a indivizilor care le compun, nici Comunitățile nu pot apărea și funcționa fără aportul de specificitate și concretețe al Școlilor. În fapt, Comunitatea constituie rezultanta și vectorul colaborării concurențiale și nonconflictuale a Școlilor.
Comunitățile dețin în mod natural mai multe valori, caracterul plenar dînd seama aici de amplitudinea și varietatea fondului, a preocupărilor și a direcțiilor teoretico-metodologice. Aceasta complexitate nu favorizează coerența și unitatea, însă procură variabilitatea și contradicțiile necesare mișcărilor evolutive. Asemănătoare unui conglomerat, Comunitățile pot răspunde mai multor solicitări marcate de diferite perspective, dar nu-și pot afla în sine principiile vitale și nu pot trăi doar prin propriile produse deoarece, lipsite de sevele înnoitoare și specializate procurate de Școală și de indivizi, se dogmatizează. Dacă, în cazul Școlilor, pandantul unității și stabilității identitare este inadaptarea și posibilitatea de a dispărea, în cazul Comunității, prea marea variabilitate și adaptabilitate poate duce la pierderea identității și a continuității.
Forțele ce acționează în cadrul unei Școli sînt comparabile cu cele nucleare, adică tensive, prezervînd individualitatea, integritatea și stabilitatea, dar stimulînd adaptabilitatea.
Forța dominantă în cadrul unei Comunități este gravitațională, adică unidirecționată, Comunitatea constituindu-se ca un conglomerat ierarhizat dinspre nucleu spre periferii, avînd forța propriei mase și guvernînd relația dintre stabilitate și variabilitate.
Se observă că forțele din primul caz sînt mai puternice decît în cel de-al doilea, ținînd laolaltă elemente mici, într-o structură îndeajuns de mică încît cu anevoință ar putea exercita vreo atracție gravitațională reală. Forța gravitațională ține laolaltă structuri mai mari, dar mai slab legate între ele. Natura forței care domină Comunitatea face ca între masă și tăria forței în sine jocul să fie invers proporțional. Aceste forțe dau seama de naturile diferite ale celor două tipuri de grupări: una este aplicată și are un fond bine delimitat, alta este mai atentă la achizițiile teoretice, conceptuale și metodologice, așadar mai laxă și avînd un fond larg. S-ar spune chiar că temele, metodele, instrumentele reunesc membrii Școlii, dar îi pot separa pe cei ai Comunității.
Interacțiune și devenire. Procesul de acomodare și de unificare al Școlilor are un puternic opozant în principiul păstrării identității, iar cel de unificare a acestora are un catalizator în liantul dat de circulația și de convergența ideilor. Jocul acesta este deosebit de delicat, condiția sa fundamentală provenind din caracterul său natural. Astfel, dispariția unei Școli poate fi un lucru nefast atunci cînd nu a fost consecința firească a unei unificări reale, ci a unei înglobări anihilante, a unei expansiuni. O Comunitate nu evoluează continuînd întocmai calea de dinainte, contopirea Școlilor trebuind să aibă drept rezultat apariția unui nou întreg, ameliorat, care să devină pe noi căi. Aceasta deoarece rostul întregului sistem de structuri, funcții și relații este dezvoltarea științei, nu cucerirea și aneantizarea altor entități. De altfel, în timp, astfel de construcții monstruoase ajung în chip cît se poate de firesc să se autodistrugă – deoarece nedigerarea, lipsa de asimilare și de mistuire, adică descompunerea lentă și preluarea părților spre a fi folosite la o nouă construcție sau în scopul restructurării, face ca acele rămășițe să acționeze tumoral. Mai mult, simpla incluziune a unui corp străin duce la creșterea cantitativă, fără un spor calitativ de vreun fel.

BDD-V4305 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:40 UTC)

Dar Comunitatea nu există doar pe calea înglobării cumva a Școlilor. De fapt, această cale este excepțională. Atunci cînd ea nu constituie actul fagocitar prin care Școlile caducizate dispar, ea reflectă înțelegerea greșită a felului în care se desfășoară procesul de creștere al cadrului științific concret.
În mod normal, existența Comunității este nu doar eficientă, dar plenară abia atunci cînd se petrece în paralel cu cea a Școlilor, colaborativ. Așa cum individul – a cărui existență fundamentală se petrece în sine și îmbogățit de atributul valențelor colaborative – poate exista plenar în cadrul Școlii, dar fără a-și pierde elementele de integritate, de creativitate și potențialul evolutiv, tot astfel Școala poate exista alături de Comunitate, potențînd-o și furnizîndu-i constant sugestii, soluții, căi, modele etc. Indivizilor le aparține mișcarea profundă și eficientă, Școlile constituie cadrul care potențează aceste forțe individuale, agregîndu-le, iar Comunitățile sînt rezultanta superioară, ce are capacitatea de a duce aceste energii la valori supreme, redîndu-le indivizilor deopotrivă în formele lor complexe și pure. Atunci cînd este angajat în slujba unui ideal și a unor mize științifice și atunci cînd participă sau colaborează concomitent la celelalte două, fiecare dintre aceste nivele se poate constitui în factor și consecință.
Concluzie. În fapt, individul, Școala și Comunitatea reflectă existența fractalică și modulară a elementelor Universului, din a căror agregare sistemică și simbiotică decurge devenirea părților și a întregului. Existența în sine este lipsită de sens, dar asta nu înseamnă că alternativa este existența în stare de supunere totală. Tocmai acesta este atributul și rostul fundamental al elementelor și al părților: de a intra în simbioza care generează organisme complexe, dar fără a-și pierde doza optimă de autonomie – nu pentru sine, ci pentru deplinătatea procesului – care le păstrează capacitatea de a se recombina, adică de a se asocia și disocia, de a părăsi structurile devenite greoaie, dogmatizate, de a participa la continuarea ciclurilor pe nivele înnoite și superioare. Aceasta deoarece natura esențială a elementelor este de a servi întregul funcțional și eficient, ceea ce implică atributul de a reveni la stările pure și de a participa la evoluție, nu la o anumită formă a acesteia. Structurile mari sînt trecătoare, elementele au veșnicia Universului.
Dar acest lucru nu este posibil decît dacă elementele se supun proceselor ontogenetice și filogenetice căci, pe de o parte, știința nu se moștenește precum genele, fiecare individ și generație avînd a o înțelege și asimila, de cealaltă știința și metodele trebuie periodic verificate, deoarece însăși evoluția pe care o generează le duce în caducitate.
Universitatea din Pitești. Considerată din perspectiva mărimii fizice, Universitatea din Pitești stă alături de multe Universități din țară. Considerată din perspectiva taliei valorilor generate de diferitele ei Școli științifice și a felului în care își articulează cercetarea științifică în raport cu realitatea, cu întreaga comunitate științifică și cu proiecțiile propriului viitor, ea stă alături de cîteva Universități din țară, privind drept la unele Universități străine.
O văd mergînd pe calea travaliului eficient, singurul mod natural de constituire, funcționare și devenire a realității și a științei despre aceasta. Crezînd cu tărie că fiecare drum apare și se durează prin desțelenire și cultivare, socot truda a fi doar firescul factor și efect secundar al caznei ce premerge și generează adevărata valoare și realul succes.

Alexandru Gafton
3 XI, 2017

BDD-V4305 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:40 UTC)